

Mesteca (Guma de mestecat a ciobanilor Jieni)

Dumitru Gălățan Jieț

Guma de mestecat nu le-a fost străină nici crescătorilor de oi, folosind în acest scop o rășină specială pe care au numit-o simplu: MESTECĂ. Mesteca folosită de către oieri prezintă calitățile gumei de mestecat obișnuite, cu mențiunea că este un produs sută la sută natural, fiind o rășină aparte, care apare separat de rășina obișnuită a coniferelor. Ea apare sub forma unor picături rotunde sau ovale, de mărimea „buricului” unui deget, având culoarea gălbuie cu o ușoară nuanță de roz, nelipicioasă (spre deosebire de rășina obișnuită, de consistență mai mare decât a rășinii, limpede ca aspect, cu miros specific, plăcut, neînțepător, aromat. Aceste picături poartă numele de „pticui”. Ei pot fi mai mulți la un loc așezați unul sub altul longitudinal „adevărate filoane” sau sub formă de ciorchine.

Pentru a putea fi folosită ca gumă de mestecat, această rășină specială de pe coaja brazilor, trebuie formată. În acest scop, se iau mai mulți pticui, se mestecă în gură până se „leagă”. Fiind termoplastici, prin mestecare la temperatura cavității bucale, se omogenizează, obținându-se o pastă moale, nelipicioasă, având o culoare asemănătoare cafelei cu lapte. Mesteca nu se lipește de dinți, se mestecă ușor, având o aromă specifică, plăcută, calități asemănătoare până la identificare cu ale gumei de mestecat obișnuite. Rășina obișnuită are cu totul alt gust, mai înțepător, fără aroma specifică mesteca și odată introdusă în cavitatea bucală se lipește de dinți „îți încleștează fălcile”.

Odată, mesteca formată din mai mulți pticui, se pune la păstrare, urmând a fi folosită la nevoie. Păstrarea ei se face prin mijloace care stau la îndemâna păstorilor, învelind-o în diverse frunze mari de plante montane: frunze de ștevie sau de steregoane (steregoanie). Odată cu apariția chibriturilor, mesteca a început să fie păstrată în cutiile acestora, în condiții mai bune. Spre a fi „ocoși”, duminică, atunci când coborau de la oi din munte, ciobanii o lipeau pe partea exterioară a brâului (chimirului), într-unul sau în mai multe locuri la vedere sau chiar la „primbura” (panglica) pălăriei.

Procedeu de „formare a mestecii nu este igienic și de aceea nu era oferită decât membrilor apropiați din familie: soție, copii, iubite, fiind darul ciobanului pentru familie la coborârea de la munte.

Această gumă de mestecat a ciobanilor, poate fi mestecată aproximativ două ore. În acest timp se poate întinde prin efilare la exterior ca orice gumă de mestecat, în fire subțiri, lungi, singura deosebire fiind aceea că nu se pot face și balonașele pe care le fac copiii cu guma de mestecat obișnuită, pe care le sparg apoi, distrându-se. După acest timp de utilizare de aproximativ două ore, mesteca devine casantă, fărâmicioasă, fără aromă, iar culoarea tinde spre „liliachiu” (mov), devenind inutilizabilă, spunându-se că a „îmbătrânit”.

În lumea satelor circulă și o legendă cunoscută de toți oierii din satele din estul Văii Jiului, de unde au cules-o.

Se spune că în vremea când Dumnezeu a făcut bradul, l-a făcut înalt, cu coaja netedă, neavând cioturi și crengi, doar la vârf un smoc de crengi verzi de cetină, care se termină în formă de cruce. Avea un aspect distins, fiind fala pădurilor de la munte. Cum dracul se străduia din răspuțeri să bage bețe în roate, spre a compromite creația, cu forțele sale malefice, când a căzut bradul așa falnic, a început să bată piroane (cuie mari) în trunchiul acestuia, simulând crengile, pe care a început să se urce, bătând în continuare altele, spre a ajunge la vârf pentru a-l rupe. Când a ajuns aproape de vârf, a văzut crucea, care l-a speriat atât de tare încât „s-a scăpat” asupra lui, murdărind pe o anumită porțiune coaja bradului. Când a văzut acest lucru, Dumnezeu a scuiat de trei ori în direcția bradului:

- Ptiu, ptiu, ptiu drace, ce-ai făcut?

Din stropii de scuiat ai Creatorului au rezultat picăturile de mestecă, iar din mizeria Satanei a luat naștere rășina.

SPOVEDANIA LA BRAD

În lumea ciobanilor, mai ales a acelor care nu păraseau muntele pe toată durata verii, o perioadă destul de lungă, s-a întâlnit și această practică a spoveditului la brad. Dimineața pe nemâncate, se spălau pe față cu apă „neîncepută” apoi mergeau să se spovedească la un brad, nu înainte de a rosti rugăciunile știute de fiecare cioban. Alegeau pe cât posibil un brad cât mai înalt pentru ca acesta să fie cât „mai aproape de Dumnezeu”. În coaja bradului era crestată o cruce. În convingerea oierilor, bradul prelua asupra sa păcatele. Unii considerau că atunci când era vorba de păcate grele preluate de la cel ce se spovedea (săvârșirea unei crime), atunci bradul se usca într-un an. Când era vorba de păcate mai ușoare și bradul nu s-a urcat în decurs de un an, atunci păcatele au fost iertate.

Spovedania la brad, se pare că a fost întâlnită doar la oierii din zona Novaciului și a celor mai spre est, din Oltenia. Am discutat în diferite ocazii cu oieri de la Jina, Tileșca, Săliște, Poiana Sibiului etc. dar niciunul nu deținea date despre acest tip de spovedanie. Auziseră doar de el. Același lucru l-am constatat și la oierii din Valea Jiului.

La Uricani funcționează biserica „Înălțarea Domnului” păstorită de părintele protopop Petrache Crețu. Aceasta a fost construită în anul 1870, zugrăvită în anul 1874 de Ion și Isidor Oprișan de la Orăștie, preot fiind Nicolae Zugravu. Biserica a fost refăcută din temelie în anul 1970 fiind sfințită la 27 mai 1982.

În parohia Câmpului Neag găsim biserica „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil”. Aceasta este printre bisericile nou construite în Valea Jiului. Construcția ei s-a încheiat în anul 1991, fiind sfințită în anul 1992 pe vremea părintelui Dumitru Băloi. În anul 2011 a fost introdusă instalația de încălzire termică, iar în ultimii ani au fost executate mai multe lucrări de întreținere și reparații. În aceste condiții în ziua de 11 octombrie 2015, biserica a fost resfințită de către P.S. Gurie episcopul

Devei și Hunedoarei și un sobor de preoți, avându-i în componență pe părintele protopop Petrache Crețu și pe preotul paroh Dănuț Gărgan.

Biserica cu hramul „Sf. Mc. Gheorghe” din Filia Valea de Brazi a fost zidită din temelie în anul 1937 sfințindu-se la 29 mai 1941 de către P.S. Ioan Bălan episcopul Lugojului. Între anii 1972-1973 (pr. Paroh iconom Bociat Lucian), pictorul Ion Gravan din Novaci – Gorj a executat pictura în tehnica fresco. În prezent preotul slujitor al sfântului locaș, Gorgan Dănuț a demarat lucrările de reparații exterioare.

Până și folosirea tutunului, un drog obișnuit al zilelor noastre, a avut unele particularități în satul tradițional. În perioada bunicilor și a străbunicilor noștri, tutunul se găsea mai greu în Valea Jiului. Aceștia aduceau frunze de tutun din „țară” (Oltenia, Banat) pe care le uscau și apoi le tăiau cu cuțitul precum lașca, fără nicio altă prelucrare, fără a îndepărta nici măcar cotoarele mai subțiri, care după ei, „conțineau seva” dohanului. În acele vremuri, dohanul se mesteca, procedeul numindu-se „a mesteca băgău”. Așa s-a făcut că bunicii și străbunicii nu au folosit țigări, ci mestecau tutunul așa cum se mestecă acum guma de mestecat. Frunzele de tutun uscate și „feliate” se introduceau în cavitatea bucală și se mestecau uneori chiar ore, fără a fi înghițite, până își pierdeau concentrația și apoi se aruncau sub forma unor cocoloașe. Esența rezultată în timpul mestecatului nu se înghițea ci se elimina prin scuipat, dar acest mestecat des al tutunului îl făcea pe cel ce-l practica să miroase de la distanță a băgău. Pe urmele acestor „fumători” găseai prin casă, pe unde nu te așteptai cocoloașe uscate de tutun folosit la mestecat.

Bunicii actualei generații au fost ultimii care au folosit acest obicei, trecându-se la fumatul din țigară. Trebuie menționat însă, faptul că pe vremea bunicilor și a străbunicilor, numărul celor care foloseau tutunul la sate, era extrem de redus.

Părinții noștri, care fumau, aveau tabachere metalice în care îndesau tutunul tăiat mare, din care ajutorul hârtiei de ziar își confecționau propriile țigări. Pentru aprinsul acestora, până aproximativ prin anul 1950, se folosea: amnarul, cremenea și iasca.

Au apărut apoi chibriturile și pachetele cu țigări: Plugar, Tractor, Mărășești, Naționale, Olt etc.